

Ekobrottsmyndighetens lägesbild om ekonomisk brottslighet i Sverige

Tillsammans mot ekobrott

Innehåll

Generaldirektören har ordet	4
Sammanfattning	6
Kapitel 1. Inledning	8
Kapitel 2. Ekonomisk brottslighet	10
Vad är ekonomisk brottslighet?	11
Ekonomisk brottslighet i siffror	11
Kapitel 3. Olika former av organiserad ekonomisk brottslighet	14
Arbetslivskriminalitet	15
Finansmarknadsbrott	16
MTIC	18
Punktskattebrott	19
Kapitel 4. Den ekonomiska brottslighetens förändring	20
Ekonomiska brottslighetens verktygslåda	21
Peningtvätt	21
Nya betaltjänster.....	22
Företag som brottsverktyg, målvakter och identitetsmissbruk.....	22
Osanna och falska fakturor.....	23
Krypterade verktyg för kommunikation.....	23
Korruption, infiltration och påverkan	24
Covid-19 och ekonomisk brottslighet	24
Direkta följder	24
Utnyttjande av stödpaketen	24
Indirekta följder.....	25
Kapitel 5. Slutsatser	26
Referenser	28
Ord- och begreppsförklaring	30

Generaldirektören har ordet

I takt med förändringar i omvärlden förändras även den ekonomiska brottsligheten, varför det är av vikt att Ekobrottsmyndigheten har förutsättningar att möta brottsutvecklingen. Den ekonomiska kriminaliteten i Sverige kostar det svenska samhället årligen summor i miljardnivåer. Samhället undandras skatter och avgifter och utbetalningar från våra välfärdssystem görs på felaktiga grunder.

Under de senaste åren har momskaruseller, eller så kallade MTIC-bedrägerier, som grundar sig på handel med mobiltelefoner och telekomtjänster utgjort ett särskilt allvarligt problem. Ekobrottsmyndigheten har under de senaste åren lagt ner betydande resurser på att utreda och lagföra denna typ av brottslighet, men trots detta fortsätter den. Arbetet mot MTIC-bedrägerierna kommer att fortsätta, men för att långsiktigt motverka dem krävs ett förändrat arbetssätt.

Att förstärka arbetet mot arbetslivskriminalitet genom att utveckla arbetsmetoder och vår samverkan med andra parter står också högt på Ekobrottsmyndighetens agenda. Under de senaste åren har omfattningen av denna kriminalitet sannolikt ökat och den orsakar en osund konkurrens inom svenskt näringsliv. Inom vissa branscher är det en konkurrensnackdel att följa lagar och regler. Den organiserade brottsligheten använder också arbetslivskriminalitet genom att exempelvis utnyttja bidrags- och välfärdssystemen.

Den organiserade brottsligheten utgör en betydande samhällsutmaning för Sverige. Den huvudsakliga drivkraften bakom brottsligheten är pengar, och de vinster som genereras genom brottslig verksamhet genomgår olika former av penningtvätt. Ekobrottsmyndigheten har i flera år haft en inriktning mot penningtvätt och kommer att fortsätta att prioritera denna verksamhet i syfte att bidra till kampen mot den organiserade brottsligheten och till återtagande av brottsvinster.

Nyckelord till framgång på alla dessa områden är samverkan, både nationellt och internationellt. Den ekonomiska brottsligheten blir allt mer globaliserad. En gemensam förståelse av utmaningarna är viktig för att samarbetet ska bli effektivt. Min förhoppning är att denna lägesbild ska bidra till en ökad förståelse för de utmaningar som ekonomisk brottslighet utgör för Sverige.

Monica Rodrigo
Generaldirektör

Sammanfattning

Den ekonomiska brottsligheten utgör ett allvarligt samhällsproblem. Under de senaste åren har Ekobrottsmyndigheten hanterat flera ärenden där huvudmännen misstänks ha tillskansat sig miljardbelopp från offentliga medel eller i undandragen skatt. Bland dessa ärenden finns brott relaterade till pensionssystemet samt storskaliga, internationellt organiserade mervärdesskattebedrägerier.¹ Den organiserade ekonomiska brottsligheten är på många plan sannolikt integrerad med organiserad brottslighet i stort.

Den ökande digitaliseringen av samhället påverkar och skapar möjligheter för den organiserade ekonomiska brottsligheten och är sannolikt en drivkraft för dess förändring. Sannolikt har den rådande coronapandemin ytterligare påskyndat digitaliseringen av samhället.

Den digitala utvecklingen märks tydligast inom penningtvätt och i kommunikation mellan aktörer. Sannolikt underlättar den ökade förekomsten av finansiella betaltjänster den organiserade ekonomiska brottslighe-

tens möjlighet att genomföra internationella penningtvättsbrottsupplägg. Tillgången på kommersiella lösningar för krypterad kommunikation har ökat och det nyttjas av den organiserade ekonomiska brottsligheten. Den nya tekniken skapar ökade möjligheter att undvika upptäckt under planering och genomförande av olika former av ekonomisk brottslighet.

Kontroll och lagstiftning är i huvudsak nationell, medan den ekonomiska brottsligheten i allt högre grad är gränsöverskridande. Detta är ett förhållande som utnyttjas av den organiserade ekonomiska brottsligheten. Internationaliseringen visar sig i hanteringen av brottvinster, användningen av utländska målvakter och företag, utnyttjandet av utländsk arbetskraft samt av att brotten i vissa fall har varit styrda och organiserade av internationella brottsnätverk.

1. Mervärdesskattebedrägerier vid gränsöverskridande handel inom EU kallas ofta MTIC-bedrägerier (Missing Trader Intra Community Fraud).

Kapitel 1

Inledning

Ekobrottsmyndigheten har uppdraget att förebygga och bekämpa den ekonomiska brottsligheten. I detta uppdrag prioriterar myndigheten bekämpning av den ekonomiska brottslighet som är samhällsskadlig, hotar välfärdssystemen och förtroendet för demokratin samt snedvrider konkurrensen.

Vidare uppmärksammar Ekobrottsmyndigheten nya brottsfenomen och anpassar arbetet efter de nya förutsättningarna. Vår strävan är att upptäcka och avbryta ekonomisk brottslighet samt motverka omfattande och organiserad brottslighet. Detta görs genom att inrikta arbetet mot möjliggörare och ledande aktörer inom organiserad brottslighet.

Denna lägesbild syftar främst till att ge en samlad bild av den organiserade ekonomiska brottsligheten, lyfta fram förändringar i hotbilden samt ge underlag till åtgärder för att förebygga och bekämpa denna brottslighet. Lägesbilden syftar även till att ge underlag för myndighetens verksamhetsplanering.

Lägesbilden bygger främst på ärenden och rapporter från perioden 2016–2019. Med hänsyn till den rådande coronapandemin och dess påverkan på den ekonomiska brottsligheten har även material från 2020 använts.

Kapitel 2

Ekonomisk brottslighet

Syftet med avsnittet är att ge en sammanfattande bild av den ekonomiska brottsligheten som ingår i Ekobrottsmyndighetens uppdrag. Avsnittet baseras både på eget material och material från andra myndigheter.

VAD ÄR EKONOMISK BROTTSLIGHET?

Ekonomisk brottslighet är ett vitt begrepp och definitionen skiljer sig beroende på myndigheters olika uppdrag både i Sverige och utomlands. Generellt för den ekonomiska brottsligheten är att den utförs för ekonomisk vinning och att brottsligheten bedrivs inom näringsverksamhet. Ytterligare ett gemensamt drag för den ekonomiska brottsligheten är att den ofta döljs bakom en fasad av legal näringsverksamhet. Ekonomisk brottslighet påverkas av utformningen av regler och lagar. När dessa ändras, förändras också den ekonomiska brottsligheten.

De brottskategorier som Ekobrottsmyndigheten främst utreder, och som därför är centrala för denna lägesbild, är huvudsakligen brott mot skattebrottslagen, aktiebolagslagen, EU:s finansiella intressen, lagen om marknadsmissbruk och borgenärsbrott samt övriga ärenden med särskilda krav på kännedom om finansiella förhållanden, näringslivsförhållanden och skatterätt. Vid Ekobrottsmyndigheten utreds även bedrägerier, som begåtts inom ramen för näringsverksamhet och som kräver omfattande, kvalificerade bedömningar av räkenskapsinformation.

EKONOMISK BROTTSLIGHET I SIFFROR

Utifrån den officiella kriminalstatistiken har antalet anmälda ekonomiska brott varit relativt oförändrat under perioden 2016–2019.² Det finns dock starka skäl att vara försiktig med användningen av dessa siffror. Detta beror på att det sannolikt finns ett betydande mörkertal för ekonomisk brottslighet, vilket i sin tur beror på dess natur, där den brottsliga verksamheten döljs i en legal struktur. Då ekonomisk brottslighet

många gånger upptäcks i efterhand av konkursförvaltare eller granskande myndigheter, ger anmälningsstatistiken ett mått på deras kontrollinsatser snarare än på brottslighetens omfattning.

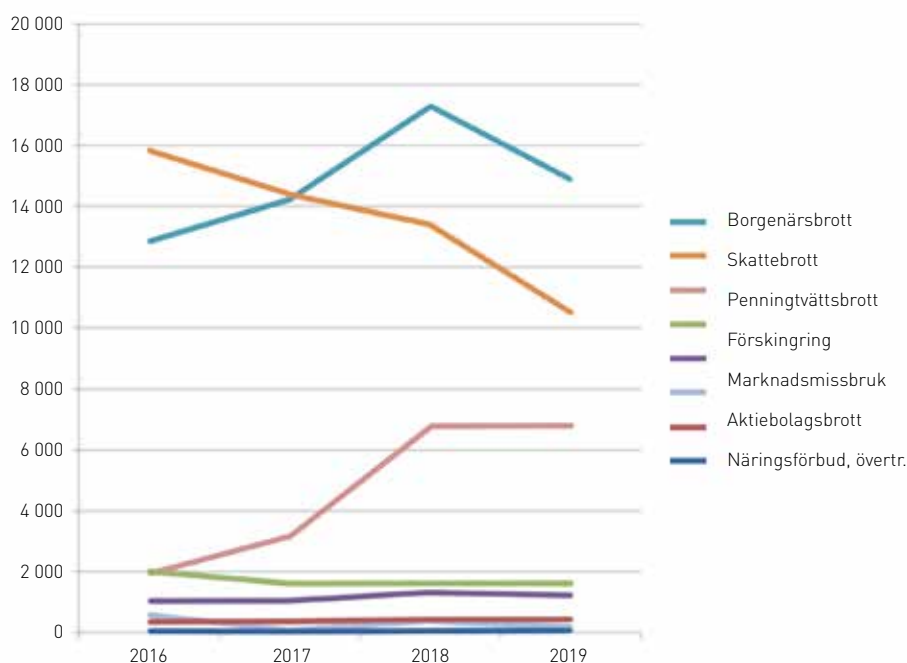
I Brottsförebyggande rådets (Brå) statistik över ekonomisk brottslighet framgår att de vanligaste brottsrubriceringarna är skattebrott och borgenärsbrott. Bland borgenärsbrotten dominerar bokföringsbrotten. Borgenärsbrotten har legat på en relativt stabil nivå under de senaste fyra åren medan skattebrotten minskat. Minskningen av skattebrotten har flera olika orsaker, såsom införandet av dubbelbestraffningsförbudet, ändrad urvalshantering och förändringar i skattebrottslagen. Under perioden har samtidigt de anmälda penningtvättsbrotten ökat markant. Detta beror sannolikt främst på att penningtvättslagen förändrats med implementeringen av det fjärde penningtvättsdirektivet, vilket ökat möjligheterna att tillämpa lagstiftningen. I viss mån har ökningen av penningtvättsanmälningar sannolikt skett på bekostnad av antalet skattebrottsanmälningar.

2. Brottsförebyggande rådet, *Sveriges officiella statistik, kriminalstatistik*.

Utveckling över tid 2016–2019

Under flera år har de traditionella stöldbrotten minskat till förmån för framför allt bedrägeribrotten. Brå bedömer i en rapport från 2017 att en av de viktigaste förklaringarna till detta är digitaliseringen av samhället. Brå menar också att bedrägeribrotten ökat inom den organiserade brottsligheten.³ Samma

utveckling finns i övriga delar av Norden. Digitaliseringen skapar således möjligheter för olika former av brott med ekonomisk vinning, även om detta inte ger ett avtryck i statistiken för brotten inom Ekobrottsmyndighetens brottskatalog.

Anmälda brott inom kategorin ekonomisk brottslighet för åren 2016–2019.⁴

Det finns ett samband mellan antalet konkurser och anmälningar av konkursförvaltare, då fler behandlade konkurser leder till ett ökat antal anmälda brott. Då antalet konkurser vanligtvis stiger under lågkonjunktur, stiger även antalet anmälda ekobrott under samma period. Under perioden 2016–2019 har Sverige befunnit sig i ekonomisk högkonjunktur, vilket är en möjlig förklaring till det oförändrade antalet anmälda ekobrott.

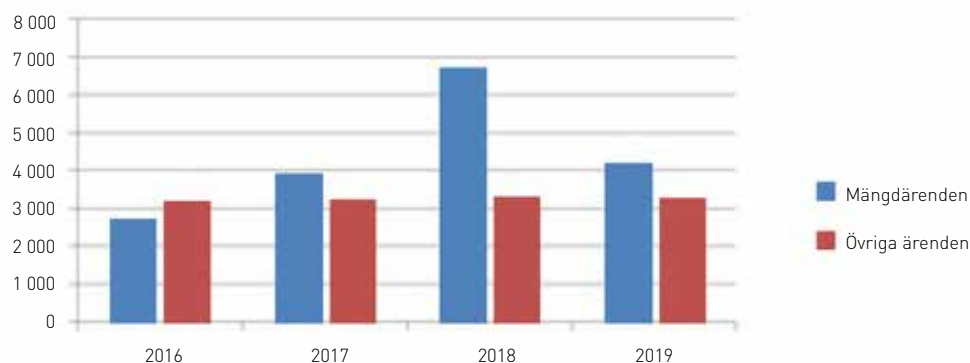
Inkomna ärenden

Under den senaste fyraårsperioden har antalet inkomna ärenden till Ekobrottsmyndigheten varierat mellan cirka 6 000 och 10 000 ärenden. De flesta inkomna ärenden är så kallade mängdbrott, det vill säga ärenden som kräver en mindre utredningsinsats än övriga. Typiska ärenden inom mängdbrotten är bokföringsbrott bestående av försenad eller utebliven årsredovisning, ej upprättad löpande bokföring och ej bevarad

bokföring. Under 2018 har antalet mängdärenden varit betydligt fler än tidigare år, vilket huvudsakligen beror på ärenden som genererats av ett fåtal mycket omfattande anmälningar från allmänheten om försenad eller utebliven årsredovisning.

3. Brottsförebyggande rådet (2017) *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*, s. 175ff.

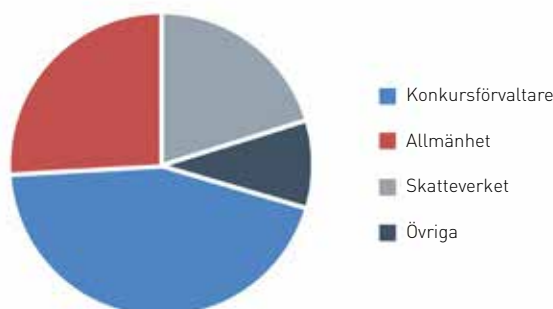
4. Brottsförebyggande rådet, *Sveriges officiella statistik, kriminalstatistik*.

Inkomna ärenden 2016–2019.

Då Ekobrottsmyndigheten är en specialistmyndighet inom åklagarväsendet är ärenden främst resultatet av brottsanmälningar från andra myndigheter, framför allt Skatteverket, och konkursförvaltare (se figur nedan). Under de senaste åren har dock antalet anmälningar från allmänheten varit omfattande och avsett framförallt försenad eller utebliven årsredovisning. Kategorin övriga ärenden består av anmälningar från

en mängd olika aktörer, varav de flesta är egeninitierade och ärenden initierade av Finansinspektionen, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och revisorer. Anmälningar från revisorer har minskat betydligt efter att revisionsplikten för små aktiebolag avskaffades 2010.⁵

Anmälare av brott till Ekobrottsmyndigheten 2019.

Aktiebolag vanligaste företagsformen

Den vanligaste företagsformen bland brottsanmälningarna är aktiebolagsformen. Under de senaste fem åren har andelen ärenden där aktiebolag ingår utgjort cirka 90 procent av det totala antalet anmälningar, medan övriga bolagsformer endast står för några enstaka procent vardera.

Det är dock viktigt att komma ihåg att mer komplicerade brottsupplägg består av fler bolag än det som

framgår i själva brottsanmälan. Genom ett flertal regeländringar har näringsverksamhet som tidigare bedrevs som enskild näringsverksamhet flyttats över till aktiebolag. De vanligast förekommande branscherna bland Ekobrottsmyndighetens samtliga ärenden är personalintensiva branscher såsom bygg, restaurang, städ, hushållsnära tjänster, bilvård samt vård- och omsorgsverksamhet.

5. Riksrevisionen (2017) *Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostar mer än den smakar*, s. 9.

Kapitel 3

Olika former av organiserad ekonomisk brottslighet

För att beskriva den organiserade ekonomiska brottsligheten och dess utveckling under tidsperioden 2016–2019, presenteras nedan fyra brottsområden inom ekonomisk brottslighet, nämligen arbetslivskriminalitet, finansmarknadsbrott, MTIC-bedrägerier samt punktskattebrott.⁶

ARBETSLIVSKRIMINALITET

Arbetslivskriminalitet avser regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Centralt för brottsuppläggen är innehavet av företag, som möjliggör utnyttjande av arbetskraft och identiteter. Brottsligheten snedvrider konkurrensen till nackdel för de företag som följer gällande regelverk. Uppläggen riktar sig ofta mot flera olika samhällssystem, även utanför själva arbetsmarknaden.⁷

Kännetecknande för arbetslivskriminaliteten är utnyttjandet av lågkvalificerad arbetskraft i personalintensiva branscher, såsom bygg-, städ-, restaurang- och transportbranschen samt vård och omsorg. Arbetslivskriminalitet finansierar den organiserade brottsligheten och är sannolikt ett av de enskilt största brottsområdena inom organiserad ekonomisk brottslighet.

Byggbranschen sticker ut

Under perioden 2016–2019 har arbetslivskriminaliteten sannolikt ökat i omfattning. Det är emellertid svårt att beräkna omfattningen på kriminaliteten och storleken på skattebortfallet som arbetslivskriminaliteten genererar. Detta beror till stor del på svårigheterna att mäta den icke kontrollerbara delen av ekonomin. Undersökningar av delområden styrker dock uppfattningen av ett förvärrat problem. Resultatet från Skatteverkets stora företagundersökning visar på allvarliga problem inom byggbranschen. Hälften av företagen i denna bransch ansåg 2018 att de var utsatta för denna typ av konkurrens, vilket utgör en klar försämring i jämförelse med tidigare mätningar.⁸

En förklaring till arbetslivskriminalitetens utveckling är förändringar avseende utbud och efterfrågan av lågkvalificerad arbetskraft. Den svenska byggbranschen fördubblade omsättningen mellan åren 2006 och 2016 och tillhör de största inom EU som andel av BNP.⁹ Utgifter för personal utgör en betydande kostnad i personalintensiva branscher, vilket skapar en efterfrågan på billig arbetskraft. Sedan 2014 har inflödet till Sverige av arbetskraft från andra EU-länder och tredjeländ varit högt, vilket bidragit till en ökning även på utbudssidan.

Internationella kopplingar

Den organiserade ekonomiska brottsligheten i Sverige har kopplingar till kriminella grupperingar både i Sverige och utomlands. Multikriminalitet är vanligt förekommande, och svart arbetskraft utnyttjas parallellt med utnyttjande av bidrags- och välfärdsystemen. Användningen av svart arbetskraft har möjligen minskat till förmån för brottsligt utnyttjande av registrerad arbetskraft, där istället identitetmissbruk och handel med arbetstillstånd står i fokus.

I de ärenden som kommit Ekobrottsmyndigheten till kännedom består vanligtvis arbetskraften antingen av EU-medborgare eller tredjelandsmedborgare. I vissa fall är den utländska arbetstagaren registrerad, men utnyttjas genom att en del av lönen måste betalas tillbaka till arbetsgivaren. Det finns även varianter där arbetstagare lånar ut sina identiteter för fiktivt utfört arbete. Även ren handel med arbetstillstånd förekommer bland ärendena.

6. Missing Trader Intra Community Fraud (MTIC).

7. Begreppet arbetslivskriminalitet används av flera myndigheter, där innebörden av begreppet påverkas av sammanhanget där respektive myndighet verkar. Sedan 2018 har Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten och Skatteverket deltagit i ett myndighetsgemensamt arbete mot fusk, regelöverträdelser och annan brottslighet i arbetslivet.

8. Skatteverket (2018) *Företagens synpunkter på skattesystemet, skattefusk och Skatteverkets kontroll (Företagsundersökningen)*, s. 99f.

9. Byggföretagen (2020) *Totala bygginvesteringar. Fasta bruttoinvesteringar i byggnader och anläggningar enligt SCB:s Nationalräkenskaper (NR 2020)*.

Utnyttjande av arbetskraft

Genom att arbetstagaren är registrerad möjliggörs olika brott mot välfärdssystemen, såsom bedrägeri med lönegarantier, fusk med arbetslöshetskassa och sjukersättning. Starka drivkrafter för arbetstagaren att acceptera undermåliga förhållanden är sannolikt möjligheten att få permanent uppehållstillstånd i Sverige, tillgång till de svenska socialförsäkringssystemen och kreditvärdighet.

I andra fall är arbetstagaren helt oregistrerad. Vid utnyttjandet av denna kategori har vit och svart arbetskraft ofta använts parallellt med sannolikt syfte att försvåra upptäckt. Lönenivåerna för den oregistrerade arbetskraften förefaller inte ha ökat under perioden, trots att efterfrågan sannolikt har stigit. Detta kan indikera ett ökat utbud av svart arbetskraft. På grund av att arbetskraften befinner sig här utan tillstånd är anmälningsbenägenheten låg.

FINANSMARKNADSBROTT MM

På finansmarknaden, och däribland värdepappersmarknaden, fördelas och förses företag med kapital för utveckling och expansion. Till skillnad från många andra ekonomiska brott ger inte finansmarknadsbrott en direkt effekt i förlorade skatteintäkter, utan snarare en indirekt påverkan på förtroendet för marknadens funktionssätt. Finansmarknaden har genomgått en tydlig digitalisering och globalisering, vilket påverkat hur marknaden och handeln fungerar. Under bedömandeperioden har dessutom flera fall av allvarliga brott riktade mot det svenska pensionssystemet uppdagats.

Värdepappersmarknaden bygger på att de noterade bolagen följer gemensamma regler om transparens och öppenhet, så att börskurserna så långt som möjligt speglar marknadsvärdet. På sikt riskeras annars förtroendet

för värdepappersmarknadens funktionssätt, vilket i sin tur hotar tillgången på kapital till investeringar. På värdepappersmarknaden hanteras även en stor del av alla privatpersoners sparande och pensioner, vilket innebär att en väl fungerande värdepappersmarknad är viktig för hela det svenska samhället och allmänhetens förtroende för de offentliga institutionerna.

Långvarig högkonjunktur

Fram till våren 2020 har en långvarig högkonjunktur i kombination med låga räntor lett till att mycket kapital sökt sig till aktie- och obligationsmarknaden. Begränsade alternativa investeringsmöjligheter med jämförbar avkastning är en viktig förklaring till att aktiehandeln stigit och att antalet noterade bolag på mindre listor ökat under perioden. Många av de nya noterade bolagen har svårvärderade tillgångar i nya branscher, såsom den finansiella tjänstesektorn. Företagsobligationsmarknaden är särskilt identifierad som ett riskområde för ekonomisk brottslighet.

Värdepappersmarknaden har blivit alltmer fragmenterad med flera nya typer av finansiella instrument och med ökade möjligheter, även för enskilda individer, att handla med samma värdepapper på flera handelsplatser. Det finns en intressekonflikt mellan marknadsplatsernas kontrollfunktion och intresset av en hög omsättning.

Ökad digitalisering

En konsekvens av ökad digitalisering är automatiseringen av värdepappershandeln med utvecklingen av så kallad högfrequenshandel, även benämnd robohandel, och användningen av artificiell intelligens. Med robohandeln har antalet order som inte går till avslut ökat, vilket riskerar att göra det svårare att identifiera marknadsmanipulation. En annan konsekvens av robohandeln är att det kan bli svårt att avgöra vad som är det marknadsmässiga priset för en aktie.

En gemensam nyckelfaktor för de flesta finansmarknadsbrotten är att det handlar om att utnyttja tillgången på information för att skapa sig ekonomiska fördelar. Vid insiderbrott handlar det om att utnyttja ett befintligt informationsövertag till egen fördel, medan det för marknadsmanipulation och svindleri handlar om att skapa information för att få andra att agera för gärningsmannens vinning. För att ge informationen trovärdighet gäller det att innehållet stämmer med ett normalt agerande, är en del av en legal verksamhet eller stöds av tillförlitliga företag eller personer.

Under 2016–2019 har antalet anmälda insiderbrott ökat främst i mindre bolag som har mer volatila och lättpåverkade kurser samt mindre erfarna och mer riskbenägna styrelsemedlemmar. Även antalet ärenden med gärningsmän i ledande position har ökat. Gemensamt för dessa är att de ofta verkar i nya och växande branscher. Marknadsmanipulation har i de flesta fall handlat om så kallade daytraders. Liksom för insiderbrotten har marknadsmanipulationer främst gällt bolag på mindre listor. Vid insiderbrotten förekommer både ensamma gärningsmän och organiserade upplägg. De organiserade uppläggen kan innebära användning av åtgärder för att dölja de ansvariga bakom brottet, såsom vilseledande information eller handel via andra bolag.

Till skillnad från insiderbrott och marknadsmanipulation är det svårt att upptäcka svindleri med hjälp av system för marknadsövervakning. Istället krävs kunskap om det aktuella företaget och marknaden där det agerar. Detta beror på att svindleri ofta sker i branscher

där risker och osäkerheter är stora, såsom utvecklings- och råvarubranscher. Beroende på börsernas krav på öppenhet är svindlerier generellt sett betydligt vanligare i icke börsnoterade bolag än i etablerade. Uppläggen innehåller sällan rent falska uppgifter, utan snarare överdrivna. Detta försvårar kontrollen - särskilt om tillgångarna och utsikterna är svårvärderade.

Under 2016–2019 har flera större ärenden vid Ekobrottsmyndigheten rört premiepensionssystemet. I samtliga ärenden har huvudmännen tillskansat sig miljardbelopp från pensionsfonder genom att köpa värdepapper av en motpart som man själv kontrollerar eller har dolda avtal med. De finansiella instrumenten har bland annat bestått av strukturerade produkter, exempelvis derivat och aktier där emittenten formulerar villkoren. Fördelen med att använda denna produkttyp i brottsupplägg, är att det är mycket svårt för en utomstående att värdera värdepappret.

MTIC

Intäkterna från mervärdesskatten (moms) uppgår årligen till cirka 10 000 miljarder kronor i hela EU, vilket motsvarar en femtedel av de totala nationella skatteintäkterna. Bedrägerierna är dock utbredda och enbart skatteundandragandet för momsbedrägerier vid gränsöverskridande handel inom EU, uppskattas till omkring 600 miljarder kronor årligen. Denna typ av momsbedrägerier kallas ofta MTIC-bedrägerier.

I alla MTIC-bedrägerier finns handel mellan momsregistrerade företag i minst två medlemsstater och oftast minst ett företag som är en så kallad missing trader. Denna missing trader är ett skenföretag som används för att inte redovisa eller betala moms i samband med förvärv eller påstått förvärv av varor och tjänster från annat medlemsland. Det finns flera olika varianter av MTIC-bedrägeri, från enkelt förvärvsbedrägeri till mer avancerad karusellhandel.

Handel med mobiltelefoner vanlig

De varor och tjänster som under de senaste fyra åren vanligtvis förekommit i ärenden som rör MTIC-bedrägerier är mobiltelefoner, telekomtjänster och livsmedel. Vidare förekommer även entreprenadmaskiner och drivmedel för fordon. De flesta varugrupper har förekommit tidigare i MTIC-bedrägerier, trots att brottsuppläggen varierat. Även om det förekommer att samma individer eller organisationer kan växla och genomföra MTIC-bedrägerier för olika varugrupper,

finns det sannolikt en specialisering för vissa typer av varor. Detta beror troligen på arbetsinsatsen som krävs för att knyta kontakter till nya leverantörer och köpare.

Vilka varugrupper och länder som utsätts för MTIC-bedrägerier beror troligen på flera olika faktorer. När ett land inför omvänd skattskyldighet på en varugrupp har brottsligheten i flera fall flyttat till andra länder eller varugrupper. Vidare ger punktskatter möjlighet till användning av flera brottsupplägg för samma varor. Ett exempel på detta är den gränsöverskridande handeln med livsmedel som omfattas av den danska punktskatten på osunda livsmedel. Ytterligare en identifierad riskfaktor kan vara stora skillnader i momssats.

Under de senaste två åren har storskaliga angrepp mot det svenska momssystemet genomförts med hjälp av handel med mobiltelefoner och telekomtjänsten VoIP.¹⁰ VoIP är en telekomtjänst som möjliggör överföring av röstsamtal till internettelefoni.¹¹ Sverige har den 1 april 2021 infört omvänd skattskyldighet för mobiltelefoner, men inte för telekomtjänster. Troligen kommer detta minska Sveriges utsatthet för MTIC-bedrägerier som involverar mobiltelefoner men sårbarheten för MTIC-bedrägerier innefattande telefonkom-tjänster kvarstår.

10. VoIP, *Voice over internet protocol*.

11. VoIP ingår normalt sett utan kostnad i denna typ av samtalslösningar, men kan säljas på licens till tillverkare. I applikationer såsom FaceTime, Signal, Viber, WhatsApp och Google Duo ingår VoIP som mjukvara.

PUNKTSKATTEBROTT

Tobak, alkohol och energiprodukter är varugrupper som enligt EU-direktiv är belagda med punktskatter.¹² På grund av att punktskatterna är höga relativt varans värde finns starka incitament att med brottsliga metoder undvika denna beskattning. Enligt en studie från 2019 beräknades enbart den illegala cigarettmarknaden stå för ett årligt skattebortfall på uppåt 100 miljarder kronor inom EU.¹³ Punktskattebrotten under perioden 2016-2019 ger flera exempel på att denna typ av brottslighet hänger samman med annan organiserad brottslighet och multikriminella brottsaktörer. Punktskattebrott förutsätter, beroende på brottsupplägg och varutyp, i flera fall access till specialistkompetens och kontaktnätverk för inköp, logistik och distribution.

Punktskattebrott som hanteras av Ekobrottsmyndigheten utgörs ofta antingen av ett brottsligt utnyttjande av det så kallade uppskovsförfarandet eller av oredovisad tillverkning och försäljning av punktskattepliktiga varor. Syftet med uppskovsförfarandet är att förenkla den legitima hanteringen av punktskattepliktiga varor och tillåter att varor hanteras, förvaras och förflyttas inom EU utan omedelbar beskattning.

De senaste fyra åren har allt fler fall av inhemsk oredovisad produktion av tobaksprodukter identifierats, medan antalet brottsligt utnyttjande av uppskovsförfarandet minskat. Regelbunden kontroll av nya godkända aktörer för uppskovsförfarande har endast genererat ett fåtal uppgifter om kriminalitet under bedömningsperioden. Detta tyder på en förändring av brottsligheten på den svenska tobaksmarknaden.

Ekobrottsmyndigheten har under de senaste fyra åren utrett ett flertal ärenden med misstänkt oredovisad tillverkning av vattenpipstobak. Punktskatten på vattenpipstobak är densamma som för annan rökstobak, men eftersom tobakshalten är låg blir denna tobak relativt sett dyr att hantera legalt. Detta ökar incitamenten för införsel från länder med lägre beskattning och oredovisad tillverkning.

Snus och råstobak

Den oredovisade snusmarknaden har sannolikt vuxit under det senaste decenniet. Snus är, med undantag för Sverige, förbjudet att handla med inom EU. Ett sätt att försöka kringgå förbudet är att definiera det som tuggstobak, som är tillåten inom EU.

Att så kallad råstobak inte är punktskattepliktig har utnyttjats vid oredovisad tillverkning av tobaksvaror. Inköp av vad som uppgetts vara råstobak har skett via målvaktsbolag och därefter strimlats och förpackats för vidare försäljning utan att redovisas. Enligt ett förslag kommer råstobak att beskattas från den 1 juli 2021.¹⁴ Detta kan möjligen minska utnyttjandet av gränsdragningsproblematiken mellan olika varuslag.

De punktskattebrott relaterade till energiprodukter som Ekobrottsmyndigheten utrett under 2016–2019 har främst handlat om inköp av skattebefriade eller lågbeskattade oljor som därefter sålts vidare utan att punktskatter eller moms redovisats.

12. Europeiska rådet (2008) RÅDETS DIREKTIV 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG.

13. KPMG (2019) *Stella Report: A study of the illicit cigarette market in the EU*.

14. Finansdepartementet (2020) *Ny punktskatt på övrig tobak, Fi2020/02469/S2*.

Kapitel 4

Den ekonomiska brottslighetens förändring

Samhället, ekonomin och näringslivet har under lång tid följt en globaliserings- och digitaliseringstrend, som i sin tur även påverkat den ekonomiska brottsligheten. Ett exempel på detta är att den ökade internationella näthandeln drivit på den tekniska utvecklingen av internationella och digitala betalningslösningar, vilket i sin tur har ökat möjligheterna för penningtvätt och överföringar av brottsvinster.

Digitala tjänster för identifiering och kommunikation vid näthandel kan också utnyttjas av kriminella aktörer för att distansera sig från brottsligheten eller för att genomföra internationella brottsupplägg. Den tekniska utvecklingen kan ses som en nyckelfaktor för den organiserade brottslighetens förändring.

Globaliseringen av den ekonomiska brottsligheten märks även i Ekobrottsmyndighetens ärenden, där förfrågningar och internationella kontakter har ökat de senaste åren. Det har inneburit en ökad kostnad för myndigheten och längre utredningstider i ärenden med internationell anknytning. Medan den ekonomiska brottsligheten i allt högre grad är internationell, är fortfarande kontroll och lagstiftning i huvudsak nationell.

DEN EKONOMISKA BROTTSLIGHETENS VERKTYGSLÅDA

Flera olika brottsverktyg nyttjas av den organiserade ekonomiska brottsligheten och utgör i olika grad förutsättningar för brottsligheten. Brottsverktygen påverkas i varierande grad av de övergripande utvecklingstrenderna globalisering och digitalisering, vilket i sin tur påverkat möjligheterna att begå ekonomiska brott. Indirekt har därmed även förutsättningarna för brottsutrednings- och underrättelsearbetet förändrats.

Penningtvätt

Vid ekonomisk brottslighet, liksom annan brottslighet med vinstsyfte, är ofta penningtvätt en förutsättning för att dölja brottsvinsterna. Utan penningtvätt skulle det vara svårt att vare sig överföra pengar mellan aktörer

inom ett brottsupplägg eller att tillägna sig brottsvinster. I de mest komplexa penningtvättsuppläggen tvättas pengarna ofta i internationella bolagsstrukturer.

Ett företag kan på olika sätt användas för penningtvätt. I den stora mängden transaktioner i ett företag eller företagskoncern kan brottsvinster maskeras, vilket i de flesta fall inte är möjligt för en enskild. Genom att övervärdera gods eller tjänster kan pengar tvättas vid handel mellan företag, både nationellt och internationellt.

Den internationella, internetbaserade spelverksamheten utgör en särskild riskbransch för penningtvätt. Med hjälp av utvecklingen av digitala betaltjänster har möjligheterna till denna typ av penningtvätt sannolikt ökat.

I en del av den ekonomiska brottsligheten finns fortfarande ett stort behov av att hantera kontanter. Verksamheter inom penningförmedlings- och överföringsverksamhet utgör en särskild riskkategori för sådan hantering.¹⁵

Inom ärenden rörande penningtvätt förekommer användning av så kallade konto- eller swishmålvakter. Inom arbetslivskriminaliteten har penningtvätt skett via arbetstagares bankkonton.

15. Exempel på överföringsverksamhet är betaltjänstleverantörer, betalningsinstitut och betaltjänstombud. Verksamheten står under Finansinspektionens tillsyn.

Nya betaltjänster

Under de senaste decennierna har den finansiella tjänstesektorn utvecklats snabbt. Bara mellan 2017 och 2019 bedöms användningen av digitala finansiella tjänster (fintech) ha fördubblats i världen.¹⁶ Fintech-företag erbjuder bland annat tjänster inom utlåning, betalning, förmedling och rådgivning. Denna utveckling har påskyndats av den nuvarande coronapandemin. Sedan slutet av 2019 bedöms användningen av mobila banktjänster ha ökat med 50 procent.¹⁷

Med digitalisering i kombination med utvecklingen inom fintechbranschen har det blivit allt lättare att använda betaltjänstföretag registrerade i andra länder. Därmed uppstår en situation där brottet begås i ett land, medan tillsynsansvaret ligger i ett annat. Denna typ av tjänster kan också användas av gärningsmannen för att skapa distans mellan sig och själva brottet.

De nya betaltjänsterna möjliggör internationella överföringar i olika valutor till låga avgifter. Därmed skapas långa betalningskedjor, där tillsynsansvaret är uppdelat på olika länder. Det är även möjligt att genomföra överföringar mellan olika individer med en och samma betalningsplattform. Flera betalningsplattformar erbjuder förbetalda bankkort, vilka har fördelen av att de inte är knutna till en specifik person eller till användning i ett särskilt land.

Företag som brottsverktyg, målvakter och identitetsmissbruk

Företag är en grundförutsättning för olika ekonomiska brott. Företag är ofta ett krav vid offentlig upphandling, för hantering av moms eller för ett skatteupplag vid handel med punktskattepliktiga varor. Genom ett utnyttjande av företaget som juridisk person och möjligheten att sätta målvakter som företrädare för företaget kan kriminella huvudmän även använda företaget för att distansera sig från brottet.

För användning i brottsupplägg kan företag, liksom målvakter och identiteter, införskaffas via oseriösa förmedlingstjänster eller kriminella nätverk. Flera sådana förmedlingstjänster är tillgängliga på internet. Den omfattande användningen av utländska bolag, målvakter och identiteter tyder på existensen av en internationell marknad för denna typ av tjänster.

Enligt Riksrevisionen har avskaffandet av revisionsplikten för de minsta aktiebolagen underlättat användningen av aktiebolag som brottsverktyg. Avsaknaden av revisor och dess kontrollfunktion har förenklat för kriminella att dels registrera målvakter i ett bolags styrelse, dels upprätta och registrera osanna årsredovisningar.¹⁸ Avskaffandet av revisionsplikten påverkar även effektiviteten i penningtvättslagstiftningen och möjligheten att upptäcka penningtvätt i mindre aktiebolag.¹⁹

Ekobrottsmyndigheten har de senaste åren uppmärksammat flera fall av brottsligt utnyttjande av identiteter. En gemensam nämnare är att utnyttjandet möjliggjorts genom att identifieringen skett med digitala hjälpmedel utan fysisk kontroll. I vissa fall har de utnyttjade personerna varit medvetna om det brottsliga utnyttjandet, medan det i andra fall genomförts rena identitetskapningar.

16. Ernst & Young (2019) *EY Global FinTech Adoption Index 2019*, s. 6.

17. Europol (2020) *Enterprising criminals, Europe's fight against the global networks of financial and economic crime*, s. 7.

18. Riksrevisionen (2017) *Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostar mer än den smakar*, s. 50ff.

19. Revisionstjänster omfattas av penningtvättslagens krav på kundkännedom och att rapportera misstänkta transaktioner. Se lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Osanna och falska fakturor

Användningen av osanna fakturor har tidigare identifierats som central för penningtvätt och för den organiserade ekonomiska brottsligheten. Genom att använda osanna fakturor kan ett företag redovisa kostnader som saknar verklig grund. På så sätt kan företagets verkliga kostnader för exempelvis arbetskraft minska och tillgångar undandras beskattning.

I ärenden med oregistrerad svart arbetskraft har osanna fakturor använts för att ge sken av leverantörskostnader, som då täcker utgifterna för arbetskraften. Den fiktiva leverantören har sedan, mot provision, tagit ut kontanter som lämnas tillbaka via mellanhänder. I ett annat ärende har huvudmännen drivit egna fakturaskrivande bolag som varit företrädare av målvakter.

Krypterade verktyg för kommunikation

I takt med den ökande digitaliseringen har tillgången på digitala, krypterade verktyg för kommunikation inom den ekonomiska brottsligheten ökat.

På samma sätt som för penningtvätten kan användningen av krypterad kommunikation delas upp i olika nivåer, utifrån brottsuppläggets komplexitet och omfattning. Inom den del av den ekonomiska brottsligheten som har tillgång till en etablerad företagsstruktur finns sannolikt helhetslösningar för kryptering och säker kommunikation, där det inte krävs enskilda gärningsmäns initiativ för kryptering.

Genom att köpa tjänster kan dock den organiserade brottsligheten komma över avancerad kryptering utan att själva besitta kunskapen om tekniken. Ett exempel på sådana tjänster är de kommunikationslösningar som företaget Encrochat sålt till den organiserade brottsligheten under de senaste åren. Polismyndighetens nationella operativa avdelning (Noa) meddelade i juli 2020 att Polismyndigheten lyckats ta sig in i den krypterade tjänsten Encrochat efter ett europeiskt samarbete lett av Frankrike och Nederländerna inom ramen för Europol. Företaget Encrochat har marknadsfört telefoner som absolut säkra, garanterat anonymitet och erbjudit direktsupport. Telefonerna har varit utrustade med funktioner som möjliggjort automatisk eller fjärrstyrd radering av data vid försök till intrång. Telefonerna har erbjudits för en engångskostnad och en löpande abonnemangsavgift.

De mest använda krypteringstjänsterna är sannolikt samma typer av applikationer som är populära bland allmänheten. Även om dessa tjänster under de senaste åren blivit vanliga för gemene man, är det viktigt att påpeka att krypteringen och säkerheten ändå kan vara stark. Exempel på tekniker som blivit lättåtkomliga via vanliga applikationer är så kallad end-to-end-kryptering och VPN-tunnlar som skapar säkra privata anslutningar på för övrigt publika nätverk.

Korruption, infiltration och påverkan

Korruption, infiltration och påverkan riktade mot både offentliga institutioner och näringslivet utförs av organiserad ekonomisk brottslighet. Syftet har i de flesta fall varit att skaffa information, påverka ett beslut eller att tillgodogöra sig pengar från brottet.

Särskilt utsatta för påverkan förefaller tjänstemän med ett tudelat intresse vara som själva tjänar på affären samtidigt som de har en granskande uppgift. Särskilt problematiskt är situationer där privata aktörer kan fatta beslut som leder till utbetalning av offentliga medel. Ett sådant exempel är att gäldenärer har möjlighet att påverka valet av konkursförvaltare eller rekonstruktör genom att lämna egna förslag till beslutande tingsrätt. I en lågkonjunktur med ett ökat antal företagskonkurser har denna möjlighet identifierats som en risk vid ekonomisk brottslighet.

De flesta fallen av korruption och påverkan finns mot nyckelpersoner inom näringslivet. Liknande exempel på påverkan finns vid upphandling, där nyckelpersoner på upphandlande bolag sannolikt fått provision mot att anlita underentreprenörer som är kontrollerade av den organiserade ekonomiska brottsligheten.²⁰

I samband med fastighetsaffärer har banktjänstemän och fastighetsmäklare medverkat till penningtvätt mot en andel av brottsvinsten. Denna form av intressekonflikt finns även inom finansmarknadsbrotten, där enskilda marknadsplatser ofta övervakar sin egen handel. Vidare har sannolikt garantier vid nyemissioner fått tillgång till mer information än övriga investerare, vilket kunnat utnyttjas i egna affärer. I samband med investeringar är värderingsmän, revisorer och andra fackmän särskilt betydelsefulla för att ge trovärdighet. Svindleriärenden innehåller denna typ av korruption.

Med utökade möjligheter att utföra internationella brottsupplägg riskerar korruption i andra länder att påverka svenska förhållanden.

COVID-19 OCH EKONOMISK BROTTSLIGHET

Restriktionerna som infördes till följd av covid-19 ledde under våren till en kraftig nedgång av företagens intäkter, även om omfattningen av denna nedgång varierade mellan olika sektorer och branscher. Under de första sju månaderna 2020 ökade konkurserna med drygt tio procent. Antalet inledda konkurser steg kraftigt under mars och april månad, men föll därefter tillbaka till motsvarande 2019 års nivå. Sedan den kraftiga nedgången under våren befinner sig dock ekonomin i en återhämtningsfas som förväntas fortsätta åtminstone under 2021.

Huvuddelen av effekterna av den pågående pandemin på den ekonomiska brottsligheten förefaller vara kopplad till ett utnyttjande av nytillkomna eller redan befintliga stödåtgärder och indirekt via den ekonomiska lågkonjunkturen. För att lättare kunna resonera kring hur pandemin påverkar den ekonomiska brottsligheten har bedömda och konstaterade effekter delats in i tre områden.

Direkta följder

När restriktioner infördes i Europa i mars 2020 uppstod en rad förändringar som kunde utnyttjas av den organiserade brottsligheten. Förändringarna utnyttjades genom bedrägerier med skyddsutrustning och en anpassning av tidigare kända bedrägeriformer för att spela på en oro eller osäkerhet kring sjukdomen. Bland de direkta följderna finns även en ökning av cyberbrottsligheten riktad mot de tekniska lösningar som använts för att möjliggöra distansarbete.²¹ Till följd av restriktionerna för resor och kontakter har användning av digitala verktyg i samband med ekonomisk brottslighet accelererat. Ju längre tid restriktionerna finns, desto högre är sannolikheten att förändrade modi operandi kommer att bestå.

Utnyttjande av stödpacketen

Bland stödåtgärderna hanteras omställningsstödet och utbetalningar av stödet av Skatteverket. Ekobrottsmyndigheten ansvarar för att utreda och lagföra omställningsstödsbrottet. Omställningsstödet kan betalas ut till företag som på grund av covid-19 drabbats av en omfattande minskning av nettoomsättning. I december 2020 hade drygt 150 brottsanmälningar inkommit rörande omställningsstödsbrottet, men detta antal kommer sannolikt att öka i samband med att efterkontroller av beviljade ansökningar inleds.

20. Nationellt underrättelsecentrum (2020) *Myndighetsgemensam lägesbild. Organiserad brottslighet till följd av covid-19-pandemin - ett 12 månaders perspektiv*, s. 27.

21. Europol (2020) *Beyond the pandemic – how COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU*, s. 4f.

Även andra stödformer kan bli aktuella för Ekobrottsmyndigheten att hantera genom att stödformer utnyttjats i samband med annan ekonomisk brottslighet. Dessa stödformer hanteras av vissa myndigheter utan erfarenhet av kontrollverksamhet. Det delade ansvaret i kombination med behovet av skyndsam hantering innebär en särskild risk för brottsligt utnyttjande. Korttidsstödet har bland annat utnyttjats genom att företag försatts i konkurs eller att arbetet fortsatt som tidigare efter mottagande av statligt stöd. I december 2020 hade drygt 30 miljarder kronor utbetalats efter att knappt 90 000 ansökningar mottagits.

Indirekta följder

I samband med en ekonomisk lågkonjunktur finns det risk för att den konkursrelaterade brottsligheten, såsom bolagstömningar, kreditbedrägerier och utnyttjande av lönegarantier kommer att öka. Även möjligheten för företag till anstånd eller återbetalning av tidigare inbetalda skatter och avgifter riskerar att utnyttjas i samband med konkurs. Antalet anställda som omfattas av konkurser fördubblades under perioden mars-april 2020 för att därefter återgå till tidigare nivåer.²² Detta kan tyda på att antalet anställda manipulerats inför en konkurs för att utnyttja stödsystemen.

Det har inte varit möjligt att finna ett entydigt samband mellan lågkonjunktur och den samlade ekonomiska brottsligheten, men det finns däremot stöd för ett samband mellan ekonomisk nedgång och antalet konkurser. I samband med konkurser uppdagas ekonomisk brottslighet, vilket leder till anmälningar till Ekobrottsmyndigheten. Under de ekonomiska kriserna 2001–2003 och 2008–2009 skedde en ökning av antalet anmälningar till Ekobrottsmyndigheten samtidigt som antalet konkurser ökade.

I konkursrelaterade brottsupplägg är tillgången på företag central. En ökning av antalet företag med ekonomiska problem ger sannolikt ökade möjligheter för organiserad brottslighet att komma över företag för brottsliga ändamål. Tillsammans med annan konkursrelaterad brottslighet är det troligt att ett brottsligt utnyttjande av lönegarantin upptäcks och anmäls med flera månaders fördröjning. Detta beror på att handläggningen av en konkurs normalt sett tar åtminstone sex månader. Tack vare denna fördröjning kan konkursutvecklingen utgöra en viktig indikator på en eventuell ökning av brottsanmälningar till Ekobrottsmyndigheten.

22. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (2020) *Konkurser och offentliga ackord under juli 2020. Tillväxtnalys*.

Kapitel 5

Slutsatser

- **Den ökande digitaliseringen** av samhället påverkar sannolikt all organiserad ekonomisk brottslighet och är den enskilt starkaste kraften för den organiserade ekonomiska brottslighetens förändring. Sannolikt har coronapandemin påskyndat digitaliseringen av samhället.

Digitaliseringen märks tydligast för finansiella servicetjänster och krypterad kommunikation. Möjligheterna att distansera sig från brottslighet har ökat, liksom möjligheten att dölja sig vid genomförandet av ett brott. Tillgången på kommersiella lösningar för kryptering har ökat både i samhället i stort och för den organiserade ekonomiska brottsligheten. Denna utveckling försvårar både utrednings- och underrättelseverksamheten.

- **Den organiserade ekonomiska brottsligheten i Sverige** är i hög grad gränsöverskridande och påverkad av internationella utvecklingstrender. Detta visar sig i hanteringen av brottsvinster, användningen av målvakter och företag, utnyttjandet av utländsk arbetskraft samt att brotten i vissa fall har varit styrda och organiserade av internationella brottsnätverk. Den omfattande användningen av utländska bolag, målvakter och identiteter tyder på existensen av en internationell marknad för dessa tjänster.

Företag som brottsverktyg, liksom målvakter och missbruk av identiteter, förekommer inom samtliga brottområden. De kan förvärvas via oseriösa förmedlingstjänster och kriminella brottsnätverk som är tillgängliga via internet.

- **Inblandningen av etablerad organiserad brottslighet** inom samtliga brottsområden och flera fall av multikriminella huvudmän indikerar att ekonomisk brottslighet är integrerad med organiserad brottslighet i stort. Vidare betyder det möjligen att den etablerade organiserade brottsligheten i ökad utsträckning väljer att fokusera på ekonomisk brottslighet. Sannolika skäl till detta är en kombination av faktorer, såsom digitalisering av samhället och möjligheter till ekonomisk vinning.
- **Flera ärenden under de senaste åren** har omfattat ekonomisk brottslighet som genomförts i privat utförd, men offentligt finansierad verksamhet. Flera av dessa ärenden har utgjorts av omfattande, komplex och därmed svårutredd brottslighet. Denna typ av verksamhet utgör sannolikt en särskild riskgrupp för organiserad ekonomisk brottslighet.
- **Allvarligheten i den organiserade ekonomiska brottsligheten** hänger samman med olika särdrag. Utifrån skatteundandragande är sannolikt MTIC det brottsområde som är allvarligast, medan beräkningar om skatteundandragande saknas eller är ett irrelevant mått för andra brottsområden. En misstro gentemot finansmarknaden undergräver förtroendet och riskerar tillväxten, medan brott mot pensionssystemet utgör ett allvarligt systemhot. Utifrån finansiering av organiserad brottslighet utgör i synnerhet arbetslivskriminaliteten, som sannolikt har ökat i omfattning under perioden 2016-2019, men även punktskattebrotten, allvarliga hot.

Referenser

Rapporter

- Brottsförebyggande rådet. Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2017. https://www.bra.se/download/18.4a33c027159a89523b1ae6a8/1557227832989/2017_5_Brottsutvecklingen_i_Sverige_fram_till_ar_2015.pdf, hämtad 2020-03-09.
- Europol. Enterprising criminals, Europe's fight against the global networks of financial and economic crime. Europol, European Financial and Economic Crime Center (EFECC), 2020. [efecc_-_enterprising_criminals_-_europes_fight_against_the_global_networks_of_financial_and_economic_crime_.pdf](#), hämtad 2020-10-14.
- Europol. Beyond the pandemic – how COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU. Europol, 2020.
- Finansdepartementet. Ny punktskatt på övrig tobak. Promemoria, Fi2020/02469/S2, 2020.
- KPMG. Stella Report: A study of the illicit cigarette market in the EU. KPMG, 2019. https://public.tableau.com/views/ExecutiveSummary-TOUUPLOAD/ProjectStella-ExecutiveSummary?:embed=y&:showVizHome=no&:display_count=yes&:toolbar=no#3, hämtad 2020-06-01.
- Nationellt underrättelsecentrum: Myndighetsgemensam lägesbild. Organiserad brottslighet till följd av covid-19-pandemin - ett 12 månaders perspektiv. Stockholm: Polismyndigheten, 2020.
- Riksrevisionen. Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag – en reform som kostar mer än den smakar. Stockholm: Riksrevisionen, 2017.
- Skatteverket. Företagens synpunkter på skattesystemet, skattefuskets och Skatteverkets kontroll (Företagsundersökningen). Solna: Skatteverket, 2018.

Övriga artiklar och internetkällor

- Byggföretagen. Totala bygginvesteringar. Fasta bruttoinvesteringar i byggnader och anläggningar enligt SCB:s Nationalräkenskaper (NR). 2020. <https://byggforetagen.se/statistik/bygginvesteringar/>, hämtad 2020-09-01.
- Ernst & Young. EY Global FinTech Adoption Index 2019. Ernst & Young, 2019. https://www.ey.com/en_gl/ey-global-fintech-adoption-index, hämtad 2020-05-25.
- Europeiska Rådet. RÅDETS DIREKTIV 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG.
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Konkurer och offentliga ackord under juli 2020. Tillväxtanalys. 2020-08-14. <https://www.tillvaxtanalys.se/statistik/konkurser/konkurser-och-offentliga-ackord/2020-08-14-konkurser-och-offentliga-ackord-under-juli-2020.html>, hämtad 2020-09-01.

Ord- och begreppsförklaring

Arbetslivskriminalitet avser regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Centralt för brottsuppläggen är innehavet av företag, som bland annat möjliggör utnyttjande av arbetskraft och identiteter. Brottsligheten snedvrider konkurrensen till nackdel för de företag som följer gällande regelverk. Uppläggen riktar sig ofta mot flera olika samhällssystem, även utanför själva arbetsmarknaden.

Derivat är ett samlingsnamn på värdepapper vars värde påverkar en underliggande tillgång, till exempel aktier och obligationer.

Emittent är en institution som ger ut (emitterar) ett värdepapper (t.ex. ett bolag som ger ut en aktie, eller en bank som ger ut ett certifikat).

Financial technology (fintech) är ett samlingsbegrepp för all teknologisk innovation inom finanssektorn. Fintech används av aktörer inom finansiella sektorn som, genom innovation och modern teknologi, digitaliserar, automatiserar eller skräddarsyr sina produkter och tjänster.

Förvärvsbedrägeri innebär att staten förlorar momsintäkter genom utebliven inbetalning, trots avdrag för ingående moms. Konkurrensen på marknaden snedvrids genom att köparen kan använda momsbedrägeriet till att sänka sitt försäljningspris. Går att använda även på den svarta marknaden.

Missing Trader Intra Community (MTIC) innebär brottslighet där momsfriheten vid gränsöverskridande handel på EU:s inre marknad utnyttjas.

Missing Trader (sv. skenföretag) är ett momsregistrerat företag som förvärvar eller påstås förvärva varor eller tjänster och som sedan inte betalar momsen, trots att senare köpare begär avdrag för ingående moms.

Omvänd skattskyldighet (omvänd betalningsskyldighet) innebär i princip att skyldigheten att redovisa moms förskjuts framåt i moms kedjan från leverantören till kunden eller köparen före slutkonsumenten.

Uppskovsförfarandet innebär att skattepliktiga varor kan tillverkas, bearbetas, förvaras och flyttas mellan EU:s medlemsstater inom ramen för ett system med skatteupplag, utan att detta medför några beskattningsekvenser.

Voice over internet protocol (VoIP) är en telekomtjänst som möjliggör överföring av röstsamtal till internettelefoni och ingår normalt sett utan kostnad i denna typ av samtalslösningar, men kan säljas på licens till tillverkare. I applikationer, såsom FaceTime, Signal, Viber, WhatsApp och Google Duo, ingår VoIP som mjukvara.

Volatilitet är ett mått som visar hur mycket priset på en finansiell tillgång varierar. En aktie som har kraftiga upp- och nedgångar får hög volatilitet, medan en aktie som inte har stora kurssvängningar får låg volatilitet.

Box 22098, 104 22 Stockholm
Besöksadress: Hantverkargatan 15
Tel: 010 - 562 90 00
E-post: huvudregistrator@ekobrottsmyndigheten.se
www.ekobrottsmyndigheten.se